

Framtidsutskottet

Regeringens årsberättelse 2020

Till revisionsutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens årsberättelse 2020 (B 3/2021 rd): Ärendet har remitterats till framtidsutskottet för utlåtande till revisionsutskottet. Tidsfrist: 30.9.2021.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- ledande expert Jaana Tapanainen-Thiess, statsrådets kansli
- ledande expert Sami Pirkkala, statsrådets kansli
- konsultativ tjänsteman Veli Auvinen, finansministeriet
- konsultativ tjänsteman Pasi Koikkalainen, finansministeriet
- budgetråd Johanna von Knorring-Rosenlew, finansministeriet
- ledande expert Jyrki Alkio, arbets- och näringsministeriet
- specialforskare Kaisa Oksanen, utrikesministeriet
- kulturråd Petra Havu, undervisnings- och kulturministeriet
- planeringschef Kirsi Heinivirta, undervisnings- och kulturministeriet
- konsultativ tjänsteman Ville Heinonen, undervisnings- och kulturministeriet
- miljöråd Jarmo Muurman, miljöministeriet
- effektivitetsrevisionschef Lassi Perkinen, Statens revisionsverk
- överdirektör Johanna Laiho-Kauranne, Statistikcentralen
- utvecklingschef Anna Pärnänen, Statistikcentralen
- utvecklingschef Tuomas Rothovius, Statistikcentralen
- tf. överdirektör Saku Airosmäa, Skatteförvaltningen
- direktör Sami Koskinen, Skatteförvaltningen
- överinspektör Timo Puiro, Skatteförvaltningen.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- finansministeriet
- arbets- och näringsministeriet.

Utlåtande FrUU 6/2021 rd

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Framtidsutskottet har behandlat de uttalanden som framgår av bilaga 3 till regeringens årsberättelse för 2020 (B 3/2021 rd) och som riksdagen på förslag av framtidsutskottet har godkänt den 13 september 2017 (SRR 1/2017 rd — RSk 27/2017 rd) och den 4 mars 2019 (SRR 5/2018 rd — RSk 48/2018 rd). Riksdagen godkände den 13 september 2017 framtidsutskottets betänkande om Agenda 2030 (SRR 1/2017 rd — RSk 27/2017 rd) där utskottet förutsatte att statsrådet

1. bedömer framtidsutsikterna för hållbar utveckling i den nya geopolitiska situationen, när Förenta staterna eventuellt drar sig ur klimatavtalet från Paris; det måste skapas alternativa scenarier och handlingsmodeller för att främja hållbar utveckling i Finland, Europa och på andra håll i världen; samtidigt måste det också bedömas mer detaljerat vilka följder en ohållbar utveckling kunde få för Finland.

Framtidsutskottet anser att det ovan nämnda uttalandet har styrt beredningen av statsrådets Agenda 2030-redogörelse (SRR 3/2020 rd), som blev klar i oktober 2020. Eftersom redogörelsen är klar kan uttalandet strykas.

Riksdagen godkände den 4 mars 2019 andra delen av framtidsutskottets framtidsbetänkande (SRR 5/2018 rd — RSk 48/2018 rd) där utskottet förutsatte att statsrådet

1. skapar alternativa scenarier och handlingsmodeller också för den händelse att förändringen i det globala verksamhetssystemet är bestående eller mycket långvarigt. På grund av osäkerheten i den globala handlingsramen behövs mer ingående analyser också av scenarier där utvecklingsförloppet för det internationella samarbetet inte är det önskade. Detta står inte i strid med att främja de officiella målen, utan det handlar om beredskap för framtida alternativ. När den globala handlingsramen blir mer komplicerad och EU:s beslutsfattande försvåras ökar betydelsen av exempelvis det nordiska samarbetet,
2. säkerställer att modellen för kontinuerligt lärande utvecklas med beaktande av att en utmaning inom den närmaste tiden också är att uppdatera de redan förvärvsarbetandes kompetens inklusive den stora mängd unga vuxna som saknar examen på andra stadiet,
3. utvecklar mekanismer för att kompensera för de kostnader som förorsakas av företag, människor och regioner som mest lider av åtgärderna för att dämpa klimatförändringen,
4. kompletterar vid utarbetandet av statsbudgeten BNP-indikatorn med satellitbokföring och kombinationsindikatorer som bättre beräknar konsumtionen av naturresurser och mängden välfärd,
5. väljer som objekt för temaorienterad budgetering i anslutning till förändringen av arbetet, det finländska arbetets framtid och främjande av välfärden förebyggande av utslagning bland unga, utnyttjande av partiell arbetsförhet och välfärd,
6. genomför försök med en konstnärsallians,
7. utreder huruvida det vid sidan av BNP-indikatorn behövs nya indikatorer för att förstå effekterna av digitaliseringen och digital affärsverksamhet,
8. utreder effekterna av plattformsekonomi, blockkedjeteknik och kryptovaluta på ekonomin och främjar skatteförvaltningens internationella samarbete för att främja tillsynen över plattformsekonomin och utveckla nya tjänster relaterade till plattformsekonomi,
9. utvecklar framtidsredogörelsens genomslag så att beredningen av framtidsredogörelsen bättre kopplas till ministeriernas gemensamma och fortlöpande prognostisering; en publika-

Utlåtande FrUU 6/2021 rd

tion som samlar ministeriernas gemensamma och fortlöpande framtidsarbete kan tjäna som framtidsredogörelsens första del som bygger upp en samsyn; i framtidsredogörelsens andra del kan statsrådet enligt eget val bättre öppna upp något eller några av de fenomen som aktualiserats i utredningen; redogörelseförandet möjliggör samtidigt att också riksdagen kan ta ställning till både ministeriernas framtidsarbete och även statsrådets val av spetstema,

10. utvecklar den etiska bedömningen av tekniken och bedömningen av teknikens samhällsverkningar i nätverksform exempelvis som en del av det nationella framsynsnätverket och dess strategiska centraler för framsynsarbete.

Framtidsutskottet konstaterar att uttalandena 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8 och 10 på basis av sakkunnigutfrågningar kan strykas.

Framtidsutskottet lämnar uttalandet 5 i kraft särskilt i fråga om partiell arbetsförhet. Utnyttjandet av partiell arbetsförhet har enligt sakkunnighörandet inte framskridit på det sätt som uttalandet förutsätter. Det finns knapphändig information om partiellt arbetsföra personers befolkningsandel, antal och sysselsättningsgrad, och uppskattningarna varierar beroende på källa. Kartläggningen av uppgifterna försvåras av att partiell arbetsförmåga inte är ett noggrant avgränsat drag och att partiell arbetsförmåga inte har en enda etablerad definition. Som partiellt arbetsföra kan betraktas en person som har endast en del av sin arbetsförmåga till sitt förfogande. Å andra sidan kan en person som är partiellt arbetsföra i förhållande till ett arbete klara en annan uppgift fullt ut. Den partiella arbetsförmågan är således individuell och bunden till orsaken till den partiella arbetsförmågan, det arbete som utförs och dess krav. Därför kan det finnas många slags faktorer bakom partiell arbetsförmåga. Partiellt arbetsföra kan vara exempelvis långtidssjuka, personer med funktionsnedsättning, personer som har upplevt en livskris eller personer vars arbets- och funktionsförmåga har kunnat försämrats av sociala orsaker. Arbetsförmågan varierar och partiell arbetsförmåga kan också vara tillfällig. Partiellt arbetsföra kan också vara sysselsatta, arbetslösa eller utanför arbetskraften. Enligt en expert som framtidsutskottet hört finns det inga uppgifter om partiell arbetsförmåga i den omfattning som behövs för att skapa en uppdaterad helhetsbild av befolkningens partiella arbetsförmåga, de olika kategorierna av partiell arbetsförmåga och sysselsättningen av partiellt arbetsföra. Statistikföringen av partiell arbetsförmåga bör därför utvecklas för att man ska få täckande och jämförbar information om partiell arbetsförmåga för uppföljningen och utvärderingen av effekterna av olika åtgärder.

Framtidsutskottet lämnar i kraft också uttalande 9, som styr beredningen av framtidsredogörelsen och ministeriernas fortlöpande gemensamma framsyn på lång sikt i anslutning till den. Den långsiktiga och tvärsektoriella framsynsförmågan och bevarandet av det internationella pionjärskap som anknyter till den är enligt utskottet ännu viktigare nu när också EU-kommissionen har ökat sin strategiska framsyn i samarbete med medlemsländerna. Utskottet har behandlat framtidsredogörelsens roll för EU:s strategiska framsyn i sitt utlåtande om kommissionens strategiska framsynsrapport 2020 "Strategisk framsyn — med riktning mot ett mer resilient Europa (FrUU 3/2021 rd — E 130/2020 rd).

När utskottet hörde experter och diskuterade uttalandena konstaterade utskottet att de frågor som betonades i uttalandena fortfarande är viktiga och att alla de utmaningar och mål som är förknip-

Utlåtande FrUU 6/2021 rd

pade med dem ännu inte har åtgärdats. Med tiden har man dock gjort framsteg på många områden samtidigt som den samhälleliga handlingsramen har förändrats. Eventuella uttalanden måste därför övervägas och vid behov omformuleras i utskottets kommande betänkanden. Sådana helheter som kräver omprövning är bland annat

- osäkerhetsfaktorer och komplexiteten i den globala handlingsramen, som utskottet tog ställning till i sitt utrikes- och säkerhetspolitiska utlåtande (FrUU 2/2021 rd — SRR 4/2020 rd),
- livslångt lärande, som utskottet tog ställning till i sitt utbildningspolitiska utlåtande (FrUU 4/2021 rd — SRR 1/2021 rd),
- rättvis omställning, hållbar tillväxt, indikatorer på välfärdsekonomi som kompletterar bnp samt fenomenbaserad budgetering, om vilka utskottet har uttalat sig exempelvis i sina utlåtanden om EU:s program för grön utveckling (FrUU 1/2020 rd — E 61/2019 rd), Finlands program för hållbar tillväxt (FrUU 1/2021 rd — SRR 6/2020 rd) samt i sitt utlåtande om budgeten för 2021 (FrUU 5/2020 rd — RP 146/2020 rd) och i sitt utlåtande om planen för de offentliga finanserna 2022—2025 (FrUU 5/2021 rd — SRR 3/2021 rd),
- utveckling av konstens, kulturens och de kreativa branschernas roll i forskning, utveckling, innovationsverksamhet och hållbar utveckling, som utskottet har behandlat bland annat i sin publikation *Koronapandemian hyvät ja huonot seuraukset lyhyellä ja pitkällä aikavälillä* (TuVJ 1/2020),
- förståelse och hantering av effekterna av digitalisering och digital affärsverksamhet — inklusive artificiell intelligens, plattformsekonomi, blockkedjeteknik samt kryptovalutor och teknik som främjar hållbar utveckling — som utskottet behandlat i sin publikation *Katsaus lohkoketjuteknologioiden hyödyntämiseen Suomessa* (TuVJ 1/2019) och utreder i sina pågående projekt *Artificiell intelligens i dag och i framtiden* och *utvecklandet av mervärdesskattebaserad utrikeshandelsstatistik för att beskriva hållbar tillväxt och stödja övergången till hållbar tillväxt* samt
- etisk bedömning av teknologi och bedömning av teknologins samhälleliga konsekvenser samt mer allmänt bedömning och uppföljning av lagstiftningens konsekvenser, som utskottet tog ställning till i sitt ställningstagande i protokollet (TuVP 3/2021 rd § 7) till revisionsutskottets egen ärende — Utfallet för konsekvensbedömningar i författningsförslag — nuläge och utvecklingsbehov (EÄ 48/2019 rd).

Vid framtidsutskottets och revisionsutskottets gemensamma utfrågning den 22 september 2021 i anslutning till behandlingen av regeringens årsberättelse lyftes dessutom fram tre framtidsteman i anslutning till utvecklingen av hållbar utveckling och utvärderingen av den:

- Behovet av att få information om kostnaderna och de ekonomiska konsekvenserna av åtgärderna för att främja hållbar utveckling och koldioxidneutralitet, kostnaderna för alternativa sätt att genomföra åtgärderna och priset för att de inte fungerar.
- Behovet av att få information om läget för och utvecklingen av de nationella reserverna, det vill säga naturkapitalet och det mänskliga kapitalet. Till lägesinformationen hör identifiering av dessa reserver, fastställande av deras värde samt mätuppgifter om ändringar i reserverna. Utvecklingen av reserverna inbegriper reglering och styrning av processflödena inom cirkulär ekonomi och välfärdsekonomi samt mätuppgifter om dessa flöden.
- Behovet av att stärka kopplingen mellan prognostiseringsverksamheten och riskbedömningen inom statsförvaltningen.

Utlåtande FrUU 6/2021 rd

FÖRSLAG TILL BESLUT

Framtidsutskottet föreslår

att revisionsutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 13.10.2021

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Joakim Strand sv
vice ordförande Pirkka-Pekka Petelius gröna
medlem Marko Asell sd
medlem Hannakaisa Heikkinen cent
medlem Katja Hänninen vänst
medlem Ari Koponen saf
medlem Merja Mäkisalo-Ropponen sd
medlem Arto Pirttilahti cent
medlem Kristiina Salonen sd
medlem Sari Tanus kd
medlem Sinuhe Wallinheimo saml
medlem Jussi Wihonen saf.

Sekreterare var

utskottsråd Olli Hietanen
utskottets ständiga rådgivare Maria Höyssä.